

"Hər şey intizamdan başlayır"

Heydər Əliyev adına Liseyin direktoru Fikrət Xəlilov hesab edir ki, təhsildə islahatlar təkamül yolu ilə aparılmalıdır

"Pilot təmayüllü layihə"nin həyata keçirilməsi üçün təhsil naziri Mikayıl Cabbarovun əmri ilə 50 məktəb müəyyənləşdirilib. Həmin məktəblərdən 3-ü birbaşa nazirliyin balansında olan liseylərdir və biri də Heydər Əliyev adına liseydir". Heydər Əliyev adına Liseyin direktoru, Əməkdar müəllim Fikrət Xəlilov "Bir məktəbin tarixi" nə məhsulində şagirdlərin meyl, maraq və qabiliyyətlərinə görə təmayüllü siniflərdə qruplaşdırıldığını bildirdi.

HƏR ŞEY İNTİZAMDAN BAŞLAYIR

- Orta məktəbdə idarəçilik - kollektiv rəhbərlik, şagirdlərlə dil tapmaq çətindir mi?

- Mən, həmçinin riyaziyyat müəllimiyəm. Hazırda 11-ci sinfə dərs keçirəm. Bu sinfin şagirdləri riyaziyyatdan yüksək səviyyədə hazırlığa malikdirlər. Mənim fikrimcə, təhsil müəssisəsinin rəhbəri ilk növbədə peşəkar və bacarıqlı müəllim olmalıdır. Mən 1992-ci ildən məktəb direktoru işləyirəm. 1992-2004-cü illərdə 287 saylı "Zəkalar" liseyinin direktoru olmuşam. TQDK-nın elmi-statistik təhlilinə görə həmin lisey hər il ən yaxşı nəticəsi olan 10 məktəbdən biri olub. Heydər Əliyev adına Lisey 2004-cü ildə açılarda rəhbərlik məni bu məktəbə dəvət etdi. Mən bu işin məsuliyyətini bildirdim. Ulu öndərin adını daşıyan məktəbdə işləmək həm şərəfli, həm də məsuliyyətli idi. Mən təklifi qəbul edəndə "Çalışacağam ki, ulu öndərin adına layiq bir təhsil ocağı olsun" - deyər söz verdim. O vaxtdan bəri məktəbin uğurları, qazandığı nailiyyətlər onu deməyə əsas verir ki, liseydə özünün elmi-pedaqoji-metodik səviyyəsi ilə fərqlənən bacarıqlı kollektiv yığılıb. Şagirdlərin qəbulu da müsbətə qaydası ilə aparılır. Qarşıya qoyulan məqsədə demək olar ki, kollektivlə birgə nail olmuşuq. İşlədiyim dövrdə müəllimlərlə həmişə səmimi münasibətdə olmuşam. Ola bilər ki, insan yaxşı müəllim olsun, amma idarəçi ola bilməsin. Müəllimlərdən həmişə yeganə tələbim dərslərə ciddi hazırlıqlı olmaları, uşaqların etimadını qazanmaları ilə bağlı olub. Sovet dövründə şagird təlim-tərbiyə prosesinin obyektivi idi. Bu gün isə tələb başqadır: şagird təlim-tərbiyə prosesinin subyektidir, şagirdin müəllim kimi hüququ var. Nazir Mikayıl Cabbarovun 2014-cü ildə imzaladığı "Müəllimlərin etik davranış qaydaları" haqqında əmrə bütün pedaqoji kollektivini tanış etmişəm. Sənəddə də göstərilir ki, müəllim bütün hallarda təmkinli olmalı, şagird şəxsiyyətinə hörmətlə yanaşmalı və şagirdlərlə

münasibətdə ayrı-seçkiliyə yol verməməlidir. Şagirdlərin məktəbə xüsusi formada gəlməsi, ciddi nizam-intizamın tələb olunması təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə müsbət təsir edir. Çünki hər şey intizamdan başlayır. Mən hər gün səhər 7-yə 15 dəqiqə qalmış işdəyəm. Birinci gəlməklə digər müəllimlərə nümunə göstərməklə yanaşı, həm də istəyirəm ki, uşaqlar da, valideynlər də direktorun yerində olduğunu görsünlər.

Bu məktəbin açılmasından maraqlı tarixçəsi var. Ulu öndər Heydər Əliyev Neftayırma zavodunun fəhlə və qulluqçuları üçün tikilən binanın açılışına gələrkən "Bu ərazidə məktəb, bağça varmı?" - deyər maraqlanıb. "Yoxdur" cavabını eşidincə: "Mütləq bu ərazidə bir məktəb tikdirin" deyib. Bu məktəbin yerləşdiyi ərazi neft gölməçələrinin yeri olub. 2005-ci ildə prezident İlham Əliyev bu məktəbdə olarkən "Belə bir məktəbdə yaxşı işləməmək olmaz" - deyər bildirdi. Mən də uşaqlara deyirəm ki, bu fikir bizə, "Yaxşı oxumamaq olmaz" fikri isə sizə aiddir. Məktəbin girişində iki müraciət: uşaqlar üçün "Nə öyrənib gedirsən?", müəllimlər üçün "Nə öyrədiyinizdir?" sözləri yazılıb. Şagirdin əldə etdiyi bilik, qazandığı nailiyyətlər, şəxsiyyət kimi formalaşması bir günə başa gələn iş deyil. Bizim məktəbdə uşaqlar hər gün səhər idman edirlər. Sonra şagirdlər sinfə daxil olub dövlət himnini oxuyurlar. Dövlətçiliyə, onun atributlarına hörmət təbii ki, məktəbdə formalaşır.

- Lisey pilot layihəli təmayül siniflərin yaradılmasına münasibətiniz necədir?

- "Təhsil haqqında" qanunda yuxarı siniflərdə tam orta təhsil səviyyəsində şagirdlərin təmayüllü siniflərdə təhsil almaları qeyd edilib. Şagirdlər meyl, maraq və qabiliyyəti nəzərə alınmaqla təmayüllü siniflərdə təhsil almalıdır. Təbii ki, 10-cu sinfə gələn şagird artıq hansı sahəyə gedəcəyini müəyyənləşdirir. Təmayülləşmə bizdə 8-ci sinifdən sonra başlayır. Ona görə şagirdlərin bu cür siniflərdə qruplaşdırılması bizim üçün çətinlik tö-

rətmədi. Riyaziyyat və təbiət fənlərindən xüsusi qabiliyyəti olan şagirdlər həmin siniflər üzrə qruplaşdırıldı. Bu cür siniflərdə şagirdlərin sayı 20 nəfərdən az olmamalıdır. Həmin siniflərə ən bacarıqlı müəllimlər fənn müəllimi kimi təyin olunub. Onların dərs yükü məcburi azaldılaraq 30 saat olub. Bu, həm şagirdlərin hüquqlarının müdafiəsi üçün atılmış bir addımdır, həm də onların gələcək ixtisas seçiminə yardımçı olmaq üçün düşünüldü. Bu baxımdan təmayül siniflərinin səviyyəsi məni qane edir. Həm bir məktəb rəhbəri, həm də müəllim kimi bunu vaxtında atılan addım hesab edirəm. Hər şeydən əvvəl dərs yükünün azaldılması müsbət addımdır, şagirdi çox yükləmək olmaz. Digər tərəfdən, şagird profil üzrə fənlərə daha dərinlənmək imkanı qazanır. Bizdə tədris proqramı fərdidir.

- Şagirdlər təmayül siniflərinə hansı şərtlərlə seçilir?

- Valideynlər məktəbə dəvət olunub və əmrin məzmunu ilə tanış ediləblər. Onlarla mərifətləndirmə işi aparılıb. Həmçinin layihənin mahiyyəti uşaqlara da izah edilib. Valideynlərin və uşaqların razılığı ilə biz ilin sonunda test sorğusu keçmişik və yaxşı nəticə toplayan şagirdlər siniflər üzrə qruplaşdırılıblar.

ŞAGİRD REPETİTOR YANINA GETMƏSİ

- Riyaziyyat müəllimi olduğunuz üçün belə bir sual məni maraqlandırır: şagirdlərin fundamental elmlərə marağı nə qədərdir?

- Hər sahəyə marağı olan şagirdlər var. Ancaq əksəriyyətinin marağı ikinci ixtisas qrupundadır. Bizdə humanitar, təbiət təmayüllü siniflər də var. Həmin siniflərə meyl olan uşaqlarımız da çoxdur.

- Fikirler var ki, bu gün müasir şagirdlər daha çox İKT-ni öyrənmək istiqamətinə yönləndirilməlidirlər?

- Bu fikirlərə normal baxıram. İndi kompüter əsridir. Təlim texnologiyaları interaktiv təlim metodlarının həyata keçirmək üçün çox zəruri mənbədir. Bizim məktəb elektron təhsil ocağıdır. Bütün siniflərdə kompüter, proyektorlar və s. var. Eyni zamanda, uşaq məktəbə gələndə qədər artıq bu kompüterlərlə tanış olur. İndi bağçaya gedən uşaq artıq kompüterlə sərbəst işləməyi bacarır. Bu o demək deyil ki, o, kompüterin quruluşunu bilməlidir, o, sadəcə kompüterdən istifadə qaydasını bilsə kifayətdir. Liseyə şagirdlər üçün 150 ədəd netbook verilib və onları şagirdlərə paylamışıq. Kompüterdən istifadə günün tələbidir.

- Hazırda repetitorluq məsələsi cəmiyyətdə birmənalı qarşılanmır. Sizcə, şagirdlərin əlavə hazırlıqlara üz tutmalarının qarşısını tam almaq mümkündürmü?

- Repetitorluq cəmiyyətin bütün dövrlərində olub - sovet dönəmində də, ondan əvvəlki dövrlərdə də... Valideynlər uşağına keyfiyyətli təhsil vermək üçün ayrı-ayrı dayərlər tutublar. Məsələn yazırlar ki, filan görkəmli alim, elm adamı, rəssam, bəstəkar və b. filankəsin tələbəsi olub. Ona görə repetitorluq bu dövrdə də var. Sadəcə, bizim dövrdə bir dəb düşüb: "Şagird repetitor yanına getməsə, ali məktəbə daxil ola bilməz". Əvvəla ali məktəbə daxil olmaq əsas məqsəd deyil. Məktəbin əsas məqsədi şəxsiyyət formalaşdırmaqdır. Ancaq bu günün də tələbi

budur ki, hər bir valideyn övladının ali təhsil almasını istəyir. Şagird məktəbdə yetərli qədər təhsil almadıqda o, istər-istəməz daha keyfiyyətli təhsil almaq üçün başqa müəllimlərin yanına qaçmağa meyl edir. Bizdə də belə meyllər var, ancaq kütləvi deyil. Şagirdlərin təmayül siniflərində təhsil almaq üçün atdıqları bu addım isə repetitorların qarşısını xeyli dərəcədə alıb. Yeni şagird almaq istədiyini bilən sinifdə alacaq.

- Kurikulum özünü doğruldurmu?

- Artıq bizdə bu sahədə kifayət qədər təcrübə var. Müəllimlərin əksəriyyəti kurikulum üzrə kurslardan keçiblər. Mən 1 və 4-cü siniflərin standartlarını yenidən işləyən komissiyanın üzvü olmuşam. Təbii ki, müəyyən sınaq müddəti bitəndən, 1 və 4-cü siniflər üzrə kurikulum tətbiq olunandan sonra yenidən standartlara baxıldı, bəzi dəyişikliklər olundu. Bizim müəllimlərin bir neçəsi kurikulumla bağlı dərslərin yazılmasında iştirak edəblər. Həmin dərslər kollektivdə müzakirə olunub. Onların müsbət və mənfi cəhətləri qeyd olunub, təkliflər verilib. Dərslər vasitədir. Dərslərdə nöqsan ola bilər, ancaq müəllimin işi təkcə o dərsləklə bitməməlidir. Əlavə vəsaitlər, resurslar kifayət qədərdir. Bacarıqlı müəllim həmin vəsaitlərdən istifadə edir və öz dərslərini yüksək səviyyədə tədris edə bilər. Təbii ki, bu istiqamətdə alternativ dərslərin olması üçün işlər aparılır. Şagird, məktəb və müəllim hansı dərsləklərdən dərs keçəcəyini özü seçə bilər - bu, gələcəyin işidir. Cəmiyyətin inkişafı təhsilin inkişafı ilə birbaşa bağlıdır. Bu gün kurikulum islahatlarının aparılmasına zərurət haradan yaranıb? Sovet dövləti dağıldı və planlı təsərrüfatdan bazar iqtisadiyyatına keçdik. Bazar iqtisadiyyatı tələbi isə islahatların aparılmasını idir. Eyni zamanda, yeni iqtisadi münasibətlər formalaşdıqca, cəmiyyətdəki inkişafa uyğun təhsildə də inkişaf olmalıdır. Azərbaycan təhsilinin dünya təhsilinə inteqrasiya olunması üçün təhsildə islahatlar aparılması qaçılmazdır. Bu istiqamətdə aparılan iş düzgündür. Təhsildə islahatlar inqilabi yolla aparıla bilməz. İslahatlar təkamül yolu ilə aparılmalıdır. Təcrübəli bir müəllim kimi bu sahədə Təhsil Nazirliyinin işini müsbət qiymətləndirirəm.

- Elə sizin təcrübənizə istinad edərək soruşuram: müəllimlərin peşəkarlığını necə artırmaq olar?

- Müəllimin peşəkarlığını artırmaq üçün vaxtaşırı onların ixtisasartırma kurslarından keçməsi mütləqdir. Fikrimcə, həmin müəllimin kurslara getməsi üçün marağı da olmalıdır. Yeni müəllim kurslardan keçib sertifikat alarsa, bu, onun üçün stimül olar. Həmçinin həmin kursları aparana özlərinin peşəkarlığı yüksək olmalıdır. Kursu gədənlər həmin kurslardan istədiyini ala bilməyəndə məcburi gədir.

- Necə bilirsiniz, diaqnostik qiymətləndirmə müəllimlərin həqiqi səviyyəsini üzə çıxara bildimi?

- Diaqnostik qiymətləndirmə ilkin olaraq özünü doğrultdu. Bizim müəllimlərin də əksəriyyəti həmin imtahanlarda iştirak etdi. İmtahanlarda müəyyən səbəbdən iştirak etməyən 9 müəllim isə diaqnostik qiymətləndirmədən keçəcəklər. Nəticələr pedaqoji kollektivin iclasında təhlil olunub - ən yaxşı nəticəsi olan müəllimlər rəğbətəndirilib, zəif nəticəsi olan müəllimlər işlərində dönüş yaratmaq üçün öz üzərlərində işləmək tapşırılıb.